ส่งความสุข ๒๕๖๕

ของดี
ประจำตัว

สมเด็จพระวันรัต (จุนท์ พฺรหฺมคุตฺโต)

ของดี
ประจำตัว

สมเด็จพระวันรัต

สมเด็จพระวันรัต (จุ่นท์ พฺรหฺมคุตฺโต)

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
๑๒๙ หมู่ ๓ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา
อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
ฝ่ายผลิต โทร. ๐-๒๘๐๐-๒๓๗๓-๔
ฝ่ายรับงานพิมพ์ ๐-๒๒๘๑-๗๗๙๐,
๐-๒๖๒๙-๑๔๑๗ ต่อ ๑๔๔

สวัสดีปี ๒๕๖๕

ไม่ว่าวันเดือนปีจะเปลี่ยนไปอย่างไรก็ตาม ทุกคนต่างก็มีของดี ๕ อย่างประจำอยู่กับตัวตลอดเวลา ของดีที่ว่านี้คือ **กาย วาจา ใจ ปัญญา และสติ** ของดังกล่าวถ้าเจ้าของรู้จักใช้ในทางที่สร้างสรรค์ ก็เป็นเหตุให้พบกับความสุขความเจริญในชีวิต แต่หากใช้ในทางตรงข้าม ก็กลายเป็นเสนียดจัญไรแก่ตน เช่น แทนที่จะใช้ประกอบสัมมาอาชีพ ก็ใช้ประกอบมิจฉาชีพ แทนที่จะใช้ศึกษาหาความรู้ใส่ตน ก็ใช้เล่น

การพนันและขันต่อ แทนที่จะใช้เพื่อฟังเทศน์ฟังธรรม ก็ใช้ในทางเที่ยวเตร่เฮฮาตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความเสื่อมแก่ชีวิต

ของ ๕ อย่างเหล่านี้ จะดีมากหรือดีน้อยขึ้นอยู่กับการอบรมและนำไปใช้ของแต่ละคน เพราะฉะนั้น ผู้หวังความเจริญพึงอบรมกายวาจาด้วยศีล อบรมใจด้วยสมาธิ อบรมปัญญาด้วยการสดับตรับฟังการคิดไตร่ตรอง การเจริญภาวนา และอบรมสติด้วยการระลึกรู้ทุกขณะ ไม่คิดและทำกิจใดด้วยความประมาท เมื่ออบรม

ได้อย่างนี้ ก็สามารถทำตนให้เจริญก้าวหน้า ทำวิกฤติให้เป็นโอกาส หรือทำหายนะให้เป็นวัฒนะได้

ในโอกาสสิ้นปี ๒๕๖๔ เข้าสู่ปี ๒๕๖๕ ขอความสุขสวัสดีอันเกิดจากการใช้ของดี ๕ อย่างคือ **กาย วาจา ใจ ปัญญา และสติ** พึงบังเกิดมีแก่สาธุชนทั้งหลายโดยทั่วกัน เทอญ

สมเด็จพระวันรัต

วัดบวรนิเวศวิหาร

ของดีประจำตัว

ของดีคืออะไร?

คนเรา ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย เป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติ เป็นเศรษฐีหรือเป็นยาจก ล้วนมีของดีประจำตัวมาแต่เกิดด้วยกันทุกคน ไม่มีใครเกิดมาโดยปราศจากของดีเลย ของดีที่ว่านี้ไม่ใช่เพชรนิลจินดา ทรัพย์สินเงินทอง หรือเรือกสวนไร่นาแต่ที่ไหน แต่เป็น **กาย วาจา ใจ ปัญญาและสติ** ของเราแต่ละคนนั่นเอง

ของดีประจำตัว ๒

กายก็ได้แก่รูปร่าง

วาจาได้แก่คำพูด

ใจได้แก่ความคิด

ปัญญาได้แก่ความรู้ความฉลาด

สติได้แก่ความระลึกรู้

ทั้ง ๕ อย่างนี้ ถ้าเราใช้ในการประกอบอาชีพที่สุจริตด้วยความขยันขันแข็ง ก็จะมีกินมีใช้ไม่อดอยาก ใช้ในการคารวะผู้หลักผู้ใหญ่ ก็จะได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือ ให้เจริญในหน้าที่การงาน ใช้ในการฝึกฝนให้แข็งแรง ก็จะกลายเป็นนักกีฬาที่มีชื่อเสียง ผู้คนยกย่องทั้งประเทศ

ใช้ในการประพฤติปฏิบัติธรรม ก็จะมีความสงบร่มเย็น ไม่ถูกความโลภโกรธหลงครอบงำจนเสียคน

เพราะฉะนั้น จึงเรียกว่าของดี เมื่อมีของดีแล้ว ก็ระมัดระวังอย่านำไปใช้ในทางที่ผิด เพราะการกระทำผิดจะเป็นเหตุให้ชีวิตตกระกำลำบาก ควรหมั่นอบรมของดังกล่าวนั้น ให้ดำรงมั่นแต่ในทางที่ถูกต้อง เพราะการกระทำถูกต้อง ไม่ผิดระเบียบวินัย กฎหมายประเพณี และหลักทางศาสนา เป็นต้น จะทำให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข ประสบกับความสุขความเจริญในสิ่งที่หวัง

กายเป็นของดีอย่างไร ?

กายในที่นี้ หมายถึงการกระทำหรือการแสดงออกทางกายเป็นหลัก มิได้หมายถึงรูปร่างกายที่เป็นธาตุขันธ์ ซึ่งมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปตามสภาพ กายชนิดนั้นหาใช่ของดีอะไรไม่ กลับจะเป็นของร้ายด้วยซ้ำ เพราะเป็นภาระในการดูแลรักษาในยามเจ็บไข้ได้ป่วยของคนทุกคน กายที่เรียกว่าของดีจึงหมายเอาการกระทำหรือการแสดงออกทางกายเป็นหลักเท่านั้น

การกระทำทางกาย ส่วนมากก็จะใช้อวัยวะ ๒ อย่างทำ คือใช้มือและใช้เท้า

เช่น ใช้มือในการเขียนหนังสือ ใช้มือในการรับประทานอาหาร ใช้มือในการทำมาหากิน ใช้มือในการกราบการไหว้ เป็นต้น ส่วนเท้าก็ใช้ในการเดินไปมา ใช้ในการยืน ใช้ในการวิ่ง ใช้ในการก้าวหน้าถอยหลัง เป็นต้น อวัยวะอื่นนอกจากนี้แม้จะเป็นส่วนประกอบของกาย แต่เมื่อไม่ได้มีส่วนเกี่ยวกับการกระทำหรือการแสดงออก จึงไม่นับว่าเป็นของดีในที่นี้

การกระทำสำคัญอย่างไร ? การกระทำสำคัญต่อความเจริญและความเสื่อมของชีวิตอย่างยิ่ง เพราะเมื่อมีการกระทำ

แล้ว ผลของการกระทำก็เกิดขึ้น กระทบชีวิตของผู้นั้น ผลนั้นมี ๒ ด้านเสมอคือ ไม่สุขก็ทุกข์ ไม่สมหวังก็ผิดหวัง ไม่ดีก็เสีย ไม่เจริญก็เสื่อม เมื่อผลอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว ผลนั้นก็กระตุ้นให้อยากที่จะทำต่อไปอีก ส่วนจะกระตุ้นให้อยากทำแบบเดิมหรือแตกต่างจากเดิม ก็ขึ้นอยู่กับผลนั้นว่าเป็นที่พอใจของตนหรือไม่

ท่านจึงกล่าวว่ากิเลสเป็นเหตุให้คนทำกรรม ทำกรรมแล้วได้รับผล ผลนั้นก็ทำให้เกิดกิเลสคืออยากทำกรรมต่อไปอีก

หมุนวนเป็นวัฏฏะอย่างนี้จนกว่าชีวิตจะหาไม่

อวัยวะคือมือและเท้านี้ หากเราใช้ด้วยความรู้ความฉลาด พินิจพิจารณาทำแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม ไม่เบียดเบียนข่มเหงใคร มีสติกำกับการกระทำเพื่อไม่ให้ผิดพลาดอยู่ตลอดเวลาแล้ว กิจที่ทำคำที่พูดก็จะบังเกิดความเรียบร้อย บรรลุผลตามที่ปรารถนา นำพาชีวิตให้พ้นจากความยากลำบาก และเข้าถึงความเจริญก้าวหน้าทั้งในปัจจุบันและอนาคต แต่หากทำโดย

ปราศจากปัญญาและสติกำกับ แม้จะทำด้วยความขยันสักเพียงใด ก็ยากนักที่จะทำให้เกิดความเรียบร้อยได้ ปัญญาคือความรู้ความฉลาดและสติคือความระลึกรู้ จึงจำเป็นในการกระทำทั้งปวง

ตัวอย่างการใช้มือกระทำอย่างสร้างสรรค์ เอาอย่างง่ายๆเช่น ใช้จับจอบจับเสียม เพื่อขุดดินปลูกพืชผักผลไม้ เป็นเหตุให้มีกินมีใช้โดยไม่ต้องซื้อหามาจากที่อื่น ใช้จับปากกาสมุดดินสอ เพื่อขีดเขียนเรียนวิชา ก็จะมีความรู้ติดตัว ใช้ความรู้นั้นเลี้ยงชีพตนได้ ใช้จับขันจับสบู่ เพื่อ

อาบน้ำให้ร่างกายสะอาดสะอ้าน จะได้สบายเนื้อสบายตัว ใช้ล้างถ้วยโถโอชามให้สะอาดปราศจากเชื้อโรค เพื่ออนามัยที่ดีของตนและคนอื่น ใช้จับพวงมาลัย เพื่อบังคับให้รถหรือเรือแล่นไปในทิศทางที่ประสงค์ ใช้ไหว้พระไหว้เจ้าและไหว้ผู้หลักผู้ใหญ่ เพื่อแสดงความเคารพนับถือตามควรแก่ฐานานุรูป ใช้จับหม้อข้าวหม้อแกง เพื่อปรุงอาหารรับประทาน บำบัดความหิวของตนและบุคคลในครอบครัว ใช้นมัสการวันทาอภิวาทพระรัตนตรัยในเวลาทำวัตรสวดมนต์ เพื่อให้เกิดมงคลแก่ชีวิต

เป็นต้น

การใช้มือกระทำสิ่งที่สร้างสรรค์ดังกล่าว หาใช่แต่จะทำให้ชีวิตผู้กระทำประสบความสุขความเจริญเท่านั้นก็หาไม่ แต่ยังเป็นแบบอย่างแก่คนอื่น ที่ต้องการประสบความสุขความเจริญด้วย เป็นสิ่งที่บัณฑิตชื่นชม ทำให้สังคมน่าอยู่ มือจึงเป็นของดีด้วยประการฉะนี้

นัยตรงกันข้าม มือนี้จะกลายเป็นเสนียดจัญไรทันที เมื่อใช้ในทางที่ไม่สร้างสรรค์ เช่น แทนที่จะใช้จับจอบจับเสียมเพื่อปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหาร ก็ไปจับ

ปืนจับมีด เพื่อเข่นฆ่าบุคคลอื่น แทนที่จะใช้จับปากกาหรือดินสอ เพื่อขีดเขียนเรียนหนังสือ ก็ไปจับบุหรี่หรือกัญชายาเสพติด เพื่อเสพและเพื่อขาย แทนที่จะจับขันจับสบู่เพื่ออาบน้ำชำระตัว ก็ไปเที่ยวจับอวัยวะหวงห้ามของคนอื่น จนทะเลาะวิวาทกัน แทนที่จะใช้มือบังคับพวงมาลัยรถหรือเรือ เพื่อความปลอดภัยในการเดินทาง ก็ใช้มือนั้นจับโทรศัพท์เคลื่อนที่ขึ้นมาเล่น จนเกิดอุบัติเหตุในขณะขับรถขับเรือได้ และแทนที่จะใช้มือไหว้พระไหว้เจ้าและไหว้ครูอาจารย์ ก็ใช้ไปชี้หน้าหาเรื่องกับ

บุคคลอื่น อย่างนี้คือการใช้มือที่ไม่สร้างสรรค์

สำหรับเท้าก็สำคัญไม่น้อยกว่ากัน ตัวอย่างการใช้เท้าในทางที่สร้างสรรค์ เช่น ใช้เดินไปทำงาน ใช้เดินไปเรียนหนังสือ ใช้ยืนเคารพธงชาติ ใช้ยืนในเวลาเข้าแถว ใช้เดินขึ้นลงบันได ใช้วิ่งออกกำลังกาย ใช้วิ่งหนีภัย ใช้ถีบหรือเตะเพื่อการออกกำลังกาย ใช้ถีบหรือเตะเพื่อการแข่งขันกีฬา ใช้เดินไปทำบุญสุนทาน เป็นต้น

การใช้เท้าอย่างสร้างสรรค์ดังกล่าว ทำให้ชีวิตไม่ตกระกำลำบาก แต่กลับจะทำให้ประสบกับความสุขความเจริญยิ่งๆ

ขึ้นไป ดูตัวอย่างบุคคลที่ประสบความก้าวหน้าในชีวิต ก็จะเห็นว่าได้ใช้เท้าของตนในทางที่สร้างสรรค์ทั้งสิ้น เท้าจึงเป็นของดี ที่ธรรมชาติให้แก่คนทุกคนตั้งแต่เกิด

อย่างไรก็ตาม เท้านี้จะกลายเป็นเสนียดทันที เมื่อใช้ในทางที่โง่เขลา เช่น แทนที่จะใช้เพื่อไปเดินไปทำงาน ก็ใช้ไปฉกชิงวิ่งราวทรัพย์ของคนอื่น แทนที่จะใช้เพื่อเดินไปเรียนหนังสือ ก็ใช้เดินไปเข้าโรงบ่อนเพื่อเล่นการพนัน หรือเดินไปกินเหล้าเมายา แทนที่จะใช้ยืนเคารพธงชาติ หรือ

ยืนเข้าแถวตามลำดับมาก่อนมาหลัง ก็ใช้ยืนขวางทางคนอื่น แทนที่จะใช้เดินไปวัดไปวา ก็ใช้เดินไปเที่ยวเตร่เฮฮาตามสถานเริงรมย์ต่าง ๆ

วาจาเป็นของดีอย่างไร ?

วาจาก็คือคำพูดนั่นเอง วาจาหรือคำพูดในที่นี้ มุ่งหมายคำที่พูดออกไปแล้วก่อให้เกิดความสุขหรือทุกข์ ได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์ ให้กำลังใจหรือทำลายกำลังใจ ชื่นชมหรือตำหนินินทา สร้างมิตรหรือสร้างศัตรู เป็นสุภาษิตหรือทุพภาษิต หาใช่คำพูดธรรมดาๆ เช่นคำว่าไปไหนมา กิน

ข้าวหรือยัง เป็นต้นไม่

ตัวอย่างคำพูดที่สร้างสรรค์ อย่างง่ายๆก็อย่างเช่นคำว่า "**สวัสดี**" "**ขอบคุณ**" "**ไม่เป็นไร**" "**ขอโทษ**" "**ขออภัย**" คำเหล่านี้เปล่งมาจากจิตใจอ่อนโยน รักดีใฝ่ดี มีความรับผิดชอบ รู้จักชั่วรู้จักดี และเป็นสุภาพบุรุษของผู้พูด ผู้ฟังได้ยินแล้วรู้สึกนิยมชมชอบ รู้สึกได้รับเกียรติจากผู้พูด จึงพร้อมที่จะเป็นกัลยาณมิตร และเต็มใจที่อนุเคราะห์สงเคราะห์ตามความสามารถ เพราะฉะนั้น จึงจัดเป็นของดี

แม้คำพูดอย่างอื่นที่สร้างสรรค์ เช่น

คำที่ชักชวนให้ขยัน ให้อดทน ให้เสียสละ ให้สามัคคี ให้รู้จักพึ่งตนเอง ให้มีความกตัญญูกตเวที ให้มีจิตอาสา คำพูดจาชื่นชมบุคคลอื่นด้วยความจริงใจ คำแนะนำกันด้วยเมตตาจิต ปรารถนาความสุขความเจริญต่อกันเป็นที่ตั้ง ตลอดจนคำพูดชี้แจงแสดงเหตุผล คำอภิปรายในที่ประชุมต่างๆ ที่สร้างสรรค์ คำเหล่านั้นจัดเป็นคำดีหรือวาจาดีทั้งสิ้น เพราะทำให้เกิดประโยชน์ ทำให้มีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง มีความเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามสมควรแก่ฐานะ

ส่วนคำที่มีลักษณะตรงข้ามจากนี้ เช่น แทนที่จะสวัสดีเวลาพบกัน ก็ทำเป็นเมินเฉยไม่ทักทายอะไรกัน อย่างนี้ นอกจากจะไม่ส่งเสริมความรักความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้ว ยังแสดงถึงการไม่อยากเป็นมิตรอีกด้วย แทนที่จะพูดขึ้นต้นด้วยคำสุภาพ เช่นคุณและผม ซึ่งเป็นคำรื่นหูเสนาะโสตแก่ผู้ฟัง ก็กลับไปพูดขึ้นต้นด้วยคำที่ระคายหู เช่นคำว่ากู คำว่ามึง เป็นต้น ทำให้คนได้ยินแล้วรู้สึกรังเกียจ ผู้ใช้วาจาเช่นนั้นจึงยากที่จะประสานไมตรีกับใครได้ แทนที่จะพูดเพื่อชื่นชมความดีของคนอื่น

พูดแนะนำเขาด้วยเมตตาจิต พูดชักชวนให้เกิดความขยัน ประหยัด มีความรับผิดชอบ และรู้จักอดออมบ้าง ก็กลับไปพูดตำหนิหรือนินทาเขา หรือชักชวนเขาในทางเที่ยวเตร่ ทอดทิ้งครอบครัวให้ลำบาก ซึ่งคำพูดลักษณะนี้นอกจากสร้างศัตรูแล้วยังทำให้จิตใจของผู้ฟังห่อเหี่ยวด้วย จึงไม่เป็นมงคลทั้งแก่ผู้พูดและผู้ฟัง

เหนือสิ่งอื่นใด การพูดแต่ความสัตย์จริง ไม่โป้ปดมดเท็จ พูดเพื่อประสานไมตรี ไม่ยุยงให้คนแตกสามัคคีกัน พูดไพเราะอ่อนหวาน ไม่ระคายหูคนอื่น พูด

สิ่งที่เป็นประโยชน์ ไม่เหลวไหลไร้สาระ ที่ทางพระเรียกว่า "**วาจาสุภาษิต**" ก็ยิ่งทำให้วาจานั้นดีงามยิ่งขึ้น เพราะทำให้ผู้ฟังเกิดกำลังใจในการละชั่วทำดี ที่ป่วยก็อาจจะหายป่วย ที่ท้อแท้ก็อาจจะฮึกเหิม ที่หมดเรี่ยวแรงก็อาจจะมีเรี่ยวแรงขึ้นมาได้ คำพูด "**วาจาสุภาษิต**" จึงเป็นของดีมากที่ช่วยให้ผู้พูดและผู้ฟังประสบความสุข ความเจริญในชีวิต

ใจเป็นของดีอย่างไร ?

ใจนั้นแม้ไม่มีรูปร่าง สัมผัสจับต้องไม่ได้ แต่ก็มีอำนาจเหนือการกระทำและ

คำพูด ที่เป็นเช่นนั้น เพราะใจเป็นหัวหน้าเป็นประธาน ของกายกับวาจา หมายความว่ากายกับวาจาจะทำดีพูดดีให้ชาวโลกชื่นชม หรือทำชั่วพูดชั่วให้ชาวโลกสาปแช่ง ก็เริ่มมาจากใจคือความคิดความตั้งใจก่อนทั้งสิ้น ถ้าไม่มีความคิดความตั้งใจเริ่มก่อนแล้ว กายกับวาจาก็ทำสิ่งดังกล่าวไม่ได้

เพราะฉะนั้น การอบรมใจให้ซาบซึ้งในคุณความดี เช่น ให้ลดละเลิกมโนทุจริต ประพฤติมโนสุจริต ให้ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ให้มีหิริและโอตตัปปะ และให้มีความอดทน เป็นต้น จึงเท่ากับอบรม

กายและวาจาไปด้วย เพราะใจที่ซาบซึ้งในคุณความดีนั้น จะควบคุมกายและวาจาที่ยังไม่ดีให้ดีได้

ตัวอย่างใจที่ซาบซึ้งในความดี เช่น ใจที่มีเมตตากรุณาต่อผู้อื่น ใจที่เบาบางจากโลภโกรธและหลง ใจที่มีความอดทน ใจที่มีความซื่อสัตย์ ใจที่ละอายชั่วกลัวบาป ใจที่มีความขยัน ใจที่ไม่ถูกนิวรณ์ครอบงำ ใจที่เอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ ใจที่สงบเยือกเย็น ใจที่สุจริตคือไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่พยาบาทปองร้ายเขา ไม่เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม ใจที่รู้จักรับผิด

ชอบ ใจที่เป็นจิตอาสา ใจที่รู้จักให้อภัย ใจที่รู้จักขอโทษ ใจที่รู้จักให้เกียรติบุคคลอื่น ใจที่รักดีใฝ่ดี ใจที่ไม่ตามใจตนเอง ใจที่มีความกตัญญูกตเวที ใจที่มีความเด็ดเดี่ยวกล้าหาญ ใจที่รักเกียรติรักศักดิ์ศรีของตนเอง ใจที่พร้อมจะสมัครสมานสามัคคีกัน ใจที่คิดจะทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน และใจที่ไม่คิดร้ายต่อคนอื่น

บุคคลที่ใจซาบซึ้งในความดีแล้ว ย่อมจะทำให้กายวาจาดี และทำให้ผู้คนรอบข้างอยู่เย็นเป็นสุขด้วย แต่ถ้าใจร้าย เจ้าอารมณ์ หรือเห็นแก่ตัว คนที่อยู่รอบข้างก็อยู่ร้อน

นอนทุกข์ ดังจะเห็นว่าคนที่ดี มีน้ำใจ เมื่อเวลาอยู่หรือไป ณ ที่ไหนๆ ก็มีผู้ต้อนรับด้วยความยินดี ส่วนคนใจดำ แม้จะสูงส่งด้วยยศถาบรรดาศักดิ์เพียงใด ก็หาคนที่จะเคารพนับถืออย่างจริงใจได้ยาก ท่านจึงกล่าวว่า "**บริวารมาเพราะน้ำใจมี บริวารหนีเพราะน้ำใจลด บริวารหมดเพราะน้ำใจแห้ง**" ใจจึงเป็นของดีที่ควรใช้แต่ในทางที่สร้างสรรค์

ปัญญาเป็นของดีอย่างไร

ปัญญา หมายถึงความรู้ความฉลาด โดยเฉพาะในเรื่องดีเรื่องชั่ว เรื่องคุณเรื่อง

โทษ เรื่องประโยชน์มิใช่ประโยชน์ ตลอดจนรู้และฉลาดในสิ่งที่ควรรู้ และในสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ความรู้ความฉลาดที่เรียกว่าปัญญานี้ ก็ติดตัวมาแต่กำเนิดด้วยกันทุกคน ซึ่งท่านเรียกว่าสชาติปัญญา และสชาติปัญญานี้ สามารถพัฒนาให้เจริญขึ้นไปอีก จากการสดับศึกษา การคิดหาเหตุผล และการอบรมปฏิบัติตามหลักทางศาสนา

ปัญญาเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการใช้ชีวิต เพราะช่วยวินิจฉัยกิจที่ทำ คำที่พูดของตนและของคนอื่นว่าถูกต้องหรือไม่

ถ้าเห็นว่าไม่ถูกต้อง ก็แก้ไขกิจที่ทำคำที่พูดนั้นให้ถูกต้องต่อไป

ปัญญาทำให้คนรู้จักละชั่ว ทำดี อีกทั้งทำจิตใจให้ผ่องใสได้

การมีปัญญาและใช้ปัญญานั้น จึงเป็นหนทางที่จะป้องกันชีวิตไม่ให้ตกไปในทางเสื่อม และทำให้ชีวิตเข้าถึงความเจริญยิ่งๆขึ้นของมนุษย์ทุกคน

ปัญญานั้น ใครมีมากก็ป้องกันความเสื่อมและทำให้ชีวิตเจริญได้มาก ใครมีน้อยก็ป้องกันความเสื่อมและทำให้ชีวิตเจริญได้น้อย

เหตุนั้น ในทางพระพุทธศาสนาจึงยกย่องปัญญาว่า **"ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก, ปัญญาเป็นรัตนะของนรชน และปัญญาแลประเสริฐกว่าทรัพย์"**

ที่ว่าเป็นแสงสว่างในโลกนั้น เพราะแสงสว่างอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นแสงเทียน แสงไฟฟ้า หรือแม้แต่แสงของดวงอาทิตย์ ก็ส่องแสงให้เห็นได้เฉพาะของภายนอก ไม่อาจส่องให้เห็นสิ่งภายในคือจิตใจของคนได้ ไม่อาจทำให้มองเห็นว่าใครมีจิตใจดี จิตใจเสีย มีกิเลสน้อย มีกิเลสมาก หรือใครรู้จักบาปบุญคุณโทษประโยชน์มิใช่

ประโยชน์ได้ แต่แสงสว่างคือปัญญาเท่านั้น ที่ทำให้รู้เห็นสิ่งทั้งหมด เว้นจากปัญญา แล้วก็ไม่สามารถเอาตัวพ้นจากกิเลสน้อยใหญ่ได้เลย

ที่ว่าปัญญาเป็นรัตนะของนรชนนั้น เพราะการที่จะเป็นคนดี พิชิตกิเลสตัณหาซึ่งเป็นสาเหตุแห่งทุกข์ทั้งมวล ต้องอาศัยปัญญาขจัดสิ่งไม่ดีออกไปจากใจ ปัญญาทำให้คนธรรมดากลายเป็นสาธุชน กลายเป็นกัลยาณชน และกลายเป็นอริยชนได้ แต่ถ้าใครปราศจากปัญญาแล้ว แม้เขาจะอยู่ท่ามกลางบัณฑิตผู้มีปัญญา ก็หาช่วย

ทำให้กิเลสเบาบางได้ไม่ เพราะฉะนั้น ปัญญาจึงเป็นรัตนะคือแก้วสารพัดนึกของคนดีทั้งหลาย

ที่ว่าปัญญาแลประเสริฐกว่าทรัพย์นั้น เพราะทรัพย์ภายนอก ไม่ว่าจะเป็นเพชรนิลจินดา บ้านเรือนใหญ่โตสวยงาม หรือเงินทองจำนวนมาก ทรัพย์ดังกล่าวก็อยู่กับเราไปได้ระยะหนึ่ง ไม่ได้อยู่กับเราตลอดไป อาจถูกโจรลักขโมย ถูกแย่งชิง ถูกคนอื่นหลอกเอาไป หรือรักษาไว้ไม่อยู่ด้วยเหตุต่างๆได้ ทรัพย์ดังกล่าวจึงไม่ประเสริฐ ส่วนปัญญาที่แต่ละคนมีอยู่หา

เป็นเช่นนั้น เพราะโจรลักขโมยไม่ได้ ใครๆ ก็แย่งชิงไม่ได้ ปัญญายิ่งใช้ก็ยิ่งงอกงาม คนแม้ไม่มีทรัพย์ตั้งแต่เกิดก็อาจหาทรัพย์ได้ในภายหลังถ้ามีปัญญา ส่วนคนมีทรัพย์แต่ขาดปัญญาก็อาจหมดทรัพย์ไปโดยง่าย เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีรักษาทรัพย์นั้น เพราะฉะนั้น ปัญญาแลจึงประเสริฐกว่าทรัพย์

สติเป็นของดีอย่างไร

สติ แปลว่า ความระลึกรู้ หมายถึง ระลึกรู้ถึงกิจที่ทำคำที่พูด ที่ผ่านไปแล้วแม้นานได้ สตินอกจากระลึกรู้ได้ในเรื่องที่

ผ่านไปแล้ว ยังระลึกรู้ได้ถึงอนาคตที่ยังไม่มาถึงอีกด้วย เช่น มีการนัดหมายกับใครที่ไหน วันเวลาเท่าไร ก็ระลึกรู้ได้ถึงรายละเอียดของนัดหมายนั้นไม่ลืมเลือน

สตินี้ มีคุณค่าต่อชีวิตดุจเดียวกับความไม่ประมาท เพราะความไม่ประมาทก็คือการไม่อยู่ปราศจากสตินั่นเอง สติจึงเป็นธรรมใหญ่กว่าธรรมอื่นๆ เพราะธรรมอื่นๆ ล้วนรวมลงที่ความไม่ประมาท คือการไม่อยู่ปราศจากสติทั้งสิ้น

สติ ช่วยควบคุมการกระทำ การพูดและการคิดให้ดำเนินไปในแนวทางที่ปัญญา

วินิจฉัยว่าถูกต้องดีงามแล้ว ไม่ให้ผิดพลาดไปจากแนวทางนั้น คอยเตือน คอยกระซิบมิให้เราประมาท สติจึงมีอุปการะมากดังพุทธศาสนสุภาษิตว่า **“สติเป็นธรรมเครื่องตื่นอยู่ในโลก, คนมีสติมีความเจริญทุกเมื่อ, สติจำปรารถนาในที่ทั้งปวง”**

ที่ว่าสติเป็นธรรมเครื่องตื่นอยู่ในโลกนั้น หมายความว่าโลกคือหมู่สัตว์มักประมาทในชีวิต หลงเข้าใจว่าตนยังเด็กหรือยังเป็นหนุ่มเป็นสาว ยังมีชีวิตอีกยาว ยังไม่ต้องรีบสร้างกุศลในตอนนี้ เอาไว้

สร้างตอนแก่กว่านี้ หลงเข้าใจว่าชีวิตตนจะไม่เจ็บป่วยในเวลาอันใกล้ เพราะดูแลสุขภาพเป็นอย่างดี คนที่ประมาทอย่างนี้จึงประสบความเดือดร้อน เมื่อชีวิตมิได้เป็นไปอย่างที่คิด

ส่วนคนไม่ประมาทเพราะมีสติคอยปลุกให้ตื่นจากความเมาในชีวิต ในวัย ในความไม่มีโรค เขาย่อมไม่เดือดเนื้อร้อนใจ เมื่อชีวิตเปลี่ยนไปเพราะชราพยาธิและมรณะ แต่ถ้าปราศจากสติก็ถือว่ากำลังตกอยู่ในความประมาท เมื่อตกอยู่ในความประมาทก็มีค่าเท่ากับผู้ที่ตายแล้ว

ที่ว่าคนมีสติมีความเจริญทุกเมื่อนั้น เพราะสติกับความเจริญเป็นของคู่กัน ความเจริญเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้เพราะความมีสติของคน ความเสื่อมเกิดขึ้นและตั้งอยู่เนื่องจากความขาดสติของคน ประเทศชาติใดที่มีประชากรสมบูรณ์ด้วยสติมากๆ ประเทศชาตินั้นย่อมจะเจริญอย่างยั่งยืน ส่วนประเทศชาติใดที่ประชากรขาดสติ ประเทศชาตินั้นแม้จะมีทรัพยากรมากมายก็ประสบกับความเสื่อมได้ในไม่ช้า คนมีสติจึงหวังความเจริญได้ทุกเมื่อ

ที่ว่าสติจำปรารถนาในที่ทั้งปวงนั้น

เพราะคนในทุกๆที่ จะอยู่โดยปราศจากสติไม่ได้ เพราะถ้าปราศจากสติแล้ว ชีวิตก็เดินพลาด ประสบความวิบัติ ไม่มีสติในการเดินก็อาจสะดุดหกล้ม บาดเจ็บ แขนขาหักได้ ไม่มีสติในการขับรถ รถก็แล่นไปชนรถคันอื่น ไม่มีสติในการทำงาน งานก็ผิดพลาดเสียหาย ไม่มีสติในการเรียนก็เรียนไม่รู้เรื่อง ไม่มีสติในการนอนก็นอนฝันร้ายเป็นต้น เพราะฉะนั้น สติจึงจำปรารถนาในที่ทั้งปวง

ด้วยเหตุที่สติมีคุณค่าอย่างนี้ ทุกคนจึงต้องมีสติทุกเมื่อ และใช้สตินั้นในทาง

ที่สร้างสรรค์ เช่นใช้สติเพื่อละความชั่ว และสร้างความดี และหลีกเลี่ยงสิ่งที่จะทำลายสติของตน เช่น การเสพสุรายาเมาจนประคองตนไม่ได้ นำไปสู่การเสียทรัพย์ ก่อการทะเลาะวิวาท เกิดโรค ถูกติเตียน ไม่รู้จักอาย และทอนกำลังปัญญา

จะพัฒนาของดีอย่างไร

โดยที่มนุษย์เป็นสัตว์ที่รับการพัฒนา คือ ทำให้เจริญ ทำให้เติบโต ทำให้งอกงามได้ เช่น จากคนรูปร่างเล็ก ร่างกายไม่แข็งแรง ก็ทำให้เป็นคนรูปร่างใหญ่โต มีพละกำลังมากกว่าเดิม โดยทานอาหารและ

ออกกำลังกาย จากคนที่วิ่งช้าก็ทำให้วิ่งเร็วด้วยการฝึกซ้อม จากคนพูดประหม่าไม่มีความมั่นใจในตนเอง ก็ทำให้หมดความประหม่าและเกิดความมั่นใจในตนเอง และจากคนคิดไม่รอบคอบ ก็ฝึกให้รู้จักคิดรอบคอบมากขึ้นได้

ทั้งหมดนี้แสดงว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่รับการพัฒนาได้ ในขณะที่สัตว์อื่นไม่สามารถรับการพัฒนาให้ดีได้ โดยเฉพาะในเรื่องสติปัญญา สัตว์ต่างๆรับการพัฒนาได้น้อยมาก

ถามว่า การพัฒนามนุษย์นั้นควรจะ

พัฒนาในด้านใด คำตอบ ควรพัฒนาในด้าน **กาย วาจา ใจ ปัญญา และสติ** ซึ่งเป็นของดีประจำตัวดังกล่าวแล้ว โดยพัฒนากายและวาจาด้วยศีล พัฒนาใจด้วยสมาธิ พัฒนาปัญญาด้วยการสดับตรับฟัง การคิดไตร่ตรอง การอบรม และพัฒนาสติด้วยการระลึกรู้อยู่เสมอ ไม่ปล่อยช่องให้ความประมาทขาดสติเกิดขึ้น เมื่อพัฒนาอย่างนี้ ชีวิตย่อมจะประสบสุขเหนือผู้ที่ไม่พัฒนาตนเอง ดังพระพุทธภาษิตว่า **“ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสุ - ในหมู่มนุษย์ผู้ฝึกตนแล้วเป็นผู้ประเสริฐที่สุด”**

ถ้าไม่มีคนพัฒนาให้จะทำอย่างไร

มนุษย์นอกจากรับการพัฒนาจากคนอื่นได้แล้ว ถ้าไม่มีคนอื่นพัฒนาให้ มนุษย์ก็สามารถพัฒนาตนด้วยตนได้ เช่น พระพุทธเจ้า หลังจากทรงผนวชแล้ว ในตอนแรกทรงเข้ารับการศึกษาจากอาจารย์อื่นมาก่อน ๒ คน ซึ่งเป็นอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถสูงในครั้งกระโน้น ทรงใช้ความเพียรพยายามศึกษาปฏิบัติไม่นานก็เรียนจบวิชาจากสำนักของอาจารย์ทั้ง ๒ แต่เป็นเพียงวิชาที่ละเอียดลึกซึ้งระดับหนึ่งเท่านั้น ยังไม่เป็นที่พอพระทัยของพระองค์

จึงทรงลาอาจารย์ทั้ง ๒ ไปศึกษาที่อื่น เมื่อปรากฏว่าไม่มีที่ใดสอนเลย พระพุทธองค์จึงต้องค้นคว้าพัฒนาด้วยตนเอง ลองผิดลองถูก ใช้เวลาถึง ๖ ปี ในที่สุดก็ทรงค้นพบความรู้ตามที่ตั้งพระทัยไว้ ความรู้ที่ว่านั้นทำให้พระองค์มีจิตใจที่อยู่เหนือความโลภ โกรธ หลงทั้งปวง เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้โดยชอบด้วยพระองค์เอง ไม่มีใครเป็นครูเป็นอาจารย์สอนให้ในวิชานั้นเลย ข้อนี้ยืนยันว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่พัฒนาตนเองได้

แม้แต่บรรดาบุคคลสำคัญของโลก

ที่ค้นพบความรู้ก่อนคนอื่นทั้งหมด มีชื่อเสียงเป็นที่ประจักษ์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน บุคคลเหล่านั้น บางรายมีปัญหาการเรียนตอนเป็นเด็กบ้าง บางรายพิการทางการได้ยินบ้าง บางรายยากจนขาดโอกาสทางการศึกษาบ้าง แต่ด้วยการพัฒนาตนไม่หยุดยั้งนี้เอง จึงทำให้เขาค้นพบความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ชาวโลก ซึ่งยืนยันว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนด้วยตนเองได้ สอดคล้องกับพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า **“วิริเยน ทุกฺขมจฺเจติ - คนจะล่วงทุกข์ได้ เพราะความเพียร”**

กล่าวโดยสรุป ของดีประจำตัว ๕ อย่าง จะดีมากหรือดีน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับการพัฒนาและนำไปใช้ของแต่ละคน แต่รับรองว่าดีอย่างแน่นอน ถ้าใช้ในทางสร้างสรรค์ เบื้องต้นก็ดีแก่ตัวเองก่อน คือทำให้ชีวิตไม่ตกต่ำ ถึงแม้จะประสบวิกฤติในชีวิตบ้าง ก็สามารถทำวิกฤตินั้นให้เป็นโอกาสได้ เพราะมีของดีเป็นทุนในการดำเนินชีวิต เมื่อตนดีแล้ว ก็เผื่อแผ่ดีนั้นไปยังบุคคลรอบข้างต่อไป ที่สำคัญก็คือทำให้คนทั้งหลายได้พัฒนาและใช้ของดีที่แต่ละคนมีอยู่ในทางที่สร้างสรรค์ด้วย

แต่ถ้ามีของดีแล้ว ไม่พัฒนาและใช้ของดีในทางสร้างสรรค์เลย เวลาเกิดปัญหาก็พึ่งตนเองไม่ได้ พึ่งคนอื่นก็ลำบาก เพราะไม่มีใครอยากช่วยเหลือคนเช่นนั้น ชีวิตจึงย่อมจะตกทุกข์ได้ยากอย่างมิอาจหลีกเลี่ยงได้ คนที่เอาตัวรอดเมื่อประสบวิกฤติไม่ว่าจะเป็นเรื่องงาน เรื่องครอบครัว หรือเรื่องอื่นใดก็ตาม นั่นเป็นเพราะเขารู้จักใช้ของดีประจำตัวในทางที่สร้างสรรค์ ส่วนคนที่เอาตัวไม่รอด เมื่อประสบวิกฤติก็คือคนที่ใช้ของดีตรงกันข้ามกับคนแรกนั้น เหตุนั้น จึงประสบผลที่แตกต่างกัน

เมื่อสุขและทุกข์เกิดจากการใช้ของดีประจำตัว คือ **กาย วาจา ใจ ปัญญา และสติ** เช่นนี้ ทุกคนจึงควรให้ความสำคัญกับพัฒนาของดีที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น โดยพัฒนากายวาจาด้วยศีล พัฒนาใจด้วยสมาธิ พัฒนาปัญญาด้วยการฟัง การคิด การเจริญภาวนา และพัฒนาสติด้วยการระลึกรู้ทุกครั้งกับกิจที่ทำและคำที่พูด เพื่อจะได้ไม่ผิดพลาด ผู้พัฒนาตนได้อย่างนี้ย่อมพ้นจากทุกข์และประสบสุขที่ยั่งยืนอย่างแน่นอน